

In eigen land onopgemerkt, in Amerika beroemd

Cornelis A. van Minnen:

Amerika's beroemdste Nederlander. Een biografie van Hendrik Willem van Loon.

Amsterdam: Boom, 2005; 447 blz., 34,50 euro; ISBN: 90-8500-180-6

Een dromerige twintigjarige Hendrik Willem van Loon vertrok in 1902 aan boord van de *Potsdam* uit Rotterdam richting Amerika. Tegen het einde van de eeuw belandde hij op een verdienstelijke *vijftiende plaats* van een door de *Groene Amsterdammer* samengestelde Top-100 van Nederlanders die een stempel op de twintigste eeuw hebben gedrukt. Hendrik Willem Wie?, moet menig lezer gedacht hebben. Het antwoord is nu voorhanden in een biografie van Cornelis van Minnen.

Na aankomst in de Verenigde Staten vergaarde Van Loon roem als journalist, historicus, illustrator, radio-commentator en vooral als schrijver van bestsellers over geschiedenis en kunst. Als *celebrity* in zijn nieuwe vaderland opende president Franklin D. Roosevelt regelmatig de deuren van het Witte Huis voor hem. Onopgemerkt op Hollandse bodem groeide Van Loon uit tot Amerika's beroemdste Nederlander.

Van Minnen schetst Van Loon als een slimme, ijdele, egoïstische man in een groot lichaam. Een man met een chaotisch liefdesleven, een seksuele fixatie op damesvoeten en een adoratie voor het Zeeuwse dorp Veere, die in Erasmus zijn *alter ego* zag, niet wars bleek van antisemitische sentimenten, en leed onder het gebrek aan Nederlandse erkenning. Bovenal ontstaat een beeld van een begenadigd verhalenverteller, die geschiedenis niet als een verzameling saai jaartallen, maar als een levend,

kleurrijk en spannend avontuur in boekvorm wist te presenteren. Door het zeer productieve leven van Van Loon in één boek te persen, vervalt Van Minnen echter met regelmaat in een chronologische opsomming van boektitels, artikelen en persoonlijke ontmoetingen. Een stijl waar zijn hoofdpersoon zo'n hekel aan gehad moet hebben. Van Minnens biografie maakt je nieuwsgierig naar Van Loons geestdriftige en scherpe pen, maar zijn minutieuze verslag onthoudt de lezer van enige intimiteit met zijn werk.

Dat neemt niet weg dat Van Loon een biografie verdient. Na zijn rechtenstudie in Amerika belandde hij aan de vooravond van de Russische revolutie als journalist in Moskou, Sint-Petersburg en Warschau. Op zoek naar aanzien en een beter salaris liet hij zich in Duitsland omscholen tot historicus, om bij terugkomst op Amerikaanse bodem als geschiedschrijver met vallen en opstaan naam te maken. In 1921 kwam zijn grote doorbraak met *The Story of Mankind*. Dit historische kinderboek werd bedolven onder een 'lawine van lof', werd een *bestseller* en zou in twaalf talen worden vertaald. Al gauw volgden *The Story of the Bible*, *The Story of Tolerance*, *The Story of America* en tal van andere werken die in grote getale over de toonbank zouden gaan. Voor zijn bijdrage aan het culturele leven in Amerika werd Van Loon in 1932 opgenomen in 'the Nation's Honor Roll'. Hij bevond zich in het gezelschap van Eleanor Roosevelt en architect Frank Lloyd Wright. Tot Van Loons ongenoegen bleef zijn werk onopgemerkt bij zijn 'zure landgenoten' en voortdurend onderhevig aan kritiek voor de losse manier waarop hij met historische feiten omsprong.

Tijdens zijn roemrijke jaren liet Van Loon een spoor aan huwelijksleed achter zich. Altijd in 'liefdesdoodsnood' deed hij iedere vrouw die zijn pad kruiste een huwelijksaanzoek. Hij zou steeds weer terugkomen bij zijn tweede vrouw Jimmie, die al rokend en drinkend in zijn grote schaduw leefde. Hier ontpopt zich een klagenge Van Loon met een groot gevoel voor dramatiek. Hij kon zijn intellectuele bijdrage op aarde als 'een totale mislukking' zien en tegelijkertijd enorm onder de indruk zijn van eigen geestelijke reikwijdte.

Zijn faam gebruikte Van Loon in de aanloop naar de Tweede Wereldoorlog om als onheilsprofeet Amerika te waarschuwen voor de 'kelderrat' Adolf Hitler. Vol zelfmedelijden zag hij zijn inzet beloond met het etiket oorlogsstoker. Toen de oorlog Amerika opslokte, bleef hij een scherp observator, die in hedendaags Amerika niet zou misstaan. Hij ergerde zich aan zijn nieuwe landgenoten, 'die nu een wereld verdedigen waarvan ze geen idee, geen flauwe notie hebben. [...] Wij lijken ervan uit te gaan dat de hele wereld dol is op Amerikaanse hotdogs en sorbets. Tegenovergestelde overtuigingen worden ter zijde geschoven als onpatriottistisch en ondemocratisch.'

Dat Van Minnens biografie soms aanvoelt als één lange opsomming, is niet verwonderlijk. Van Loon bleek een ongekend productief schrijver, die ooit toegaf dat hij 'in 48 uur dertigduizend woorden op papier had gezet'. Er waren jaren dat er vier boeken van zijn hand verschenen. Van Minnen heeft zijn huiswerk over Van Loon grondig gedaan, maar brengt zijn werk – waarmee hij Amerika's beroemdste Nederlander werd – nooit echt tot leven. Zo zou het boek

Invasion, waarin Van Loon een fictieve aanval van de nazi's op New York beschrijft, de lezer 'koude rillingen' bezorgen. We zullen Van Minnen op zijn woord moeten geloven. *Van Loon's Lives* – waarin historische personages worden belicht aan de hand van een bij elkaar gefantaseerd diner

bij Van Loon thuis in Veere – blijft een intrigerend boek, waar de lezer niets van mag proeven. Maar wanhoop niet. Veel van Van Loons werk blijkt nog steeds *online* voorradig en veelal binnen twee dagen leverbaar.

Jeroen Schuiten

Drs J. Schuiten is een *Senior News Producer* voor Eurovision Americas Inc. in Washington, D.C., en alumnus van de Johns Hopkins University, School Advanced International Studies (SAIS).

De Verenigde Staten als democratie met gebreken

Stephen Macedo et al.

Democracy at Risk. How Political Choices Undermine Citizens Participation and What We Can Do About It.

Washington, D.C.: Brookings Institution, 2005; 188 blz.; \$ 17,95; ISBN: 0-8157-5405-1

We kunnen er nu al zeker van zijn dat de komende verkiezingen in de Verenigde Staten geen hoogtijdag voor de democratie zullen worden. Bij de vorige 'mid-term elections', in november 2002, ging slechts 46% van de kiesgerechtigden naar de stembus. In november 2006 zal dat niet veel beter zijn. Toch kan men moeilijk stellen dat het hier om onbelangrijke verkiezingen zou gaan: het voltallige Huis van Afgevaardigden moet herkozen worden, één derde van de Senatoren wordt vervangen, terwijl maar liefst 36 staten een nieuwe gouverneur kunnen kiezen. Waarom blijven de Amerikaanse kiezers dan toch massaal thuis?

De meest geciteerde theorie in dit verband komt van politicoloog Robert Putnam (Harvard). In zijn boek *Bowling Alone* (2000) stelt hij dat de Verenigde Staten een individualistische samenleving zijn geworden. Jongeren hangen tegenwoordig liever languit voor de televisie en ze zetten zich niet langer in als vrijwilliger of als lid van

een vereniging. In een land dat bijna tweehonderd jaar geleden door Alexis de Tocqueville werd omschreven als 'a nation of joiners', kwam die kritiek hard aan. Putnam werd dan ook snel een graaggeziene gast in allerlei *talk-shows* en televisie-uitzendingen. Er kwam echter ook heel wat kritiek op zijn werk, onder meer op het feit dat hij de verantwoordelijkheid voor het gebrek aan politieke belangstelling vooral bij het individu legt. Sommige auteurs stelden dat de manier waarop het politiek systeem in Amerika functioneert, niet echt uitnodigt tot politieke participatie. Verkiezingscampagnes worden er bijna uitsluitend via televisie en internet uitgevochten. Kandidaten moeten dus vooral veel geld hebben om aan een verkiezing deel te nemen; vrijwilligers en partijmilitanten zijn veel minder belangrijk geworden.

In 2002 besloot de *American Political Science Association*, de beroepsvereniging van Amerikaanse politicologen, een speciale commissie op te richten om na te gaan hoe de Amerikanen weer meer bij de politiek kunnen worden betrokken. Enkele van de meest vooraanstaande politieke wetenschapslieden in de Verenigde Staten maakten deel uit van deze werkgroep en hun eindrapport is nu beschikbaar in de vorm van een vlot leesbaar boek: *Democracy at Risk*.

De commissie onderschrijft, om te beginnen, de diagnose van Putnam: er is wel degelijk iets verkeerd met de democratie in de Verenigde Staten. Het feit dat zoveel mensen totaal geen belangstelling meer hebben voor het reilen en zeilen van politiek Washington, heeft onvermijdelijk ook gevolgen voor het democratisch gehalte van de Amerikaanse politiek. De hamvraag is echter wat er gedaan kan worden om die kloof tussen burger en politiek toch enigszins te dichten. De commissie, onder voorzitterschap van Stephen Macedo (Princeton University), komt in dit verband met concrete voorstellen. Bijvoorbeeld *wijziging van het systeem van kiezersregistratie*. Kiesgerechtigde Amerikanen moeten nu zelf de stap zetten om zich als kiezer te laten registreren; in de praktijk blijkt dat vooral jongeren en leden van minderheidsgroepen géén gebruik maken van deze mogelijkheid. Het opmaken van de kiezerslijsten zou dan ook veel klantvriendelijker kunnen worden georganiseerd.

In het algemeen geldt trouwens dat de Verenigde Staten een bijzonder archaisch kiessysteem hebben, zoals bleek bij de betwisting van de uitslag van de presidentsverkiezingen in de staat Florida in 2000. Ook het kiesstelsel doet weinig om de politieke participatie te bevorderen. In veel districten en staten staat al op voor-